

Foto Muhabiri

Ara Güler'in Hayat Hikâyesi

Nezih Tavlaş Fotograf çekmeye 1980 yılında Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nda öğrenciyken başladı. Gazetecilik yaptığı dönemde çektiği fotoğraflar yerli yabancı birçok gazete ve dergide yayımlandı. 18 yıllık gazetecilik kariyerinin kendisini savurduğu Irak ve Somali gibi savaş bölgelerinin ardından mesleği bıraktı. Günlük yaşamdan belgesel fotoğraflar çekmeye devam ediyor.

NEZİH TAVLAŞ

Foto Muhabiri

Ara Güler'in Hayat Hikâyesi

Biyografi

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4439
Edebiyat - 1183

Foto Muhabiri: Ara Güler'in Hayat Hikâyesi / Nezi̇h Tavlş

Kitap editörü: **Tamer Erdoğan**
Düzeltili: **Korkut Tankuter**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **İlknur Efe**

Baskı: Mas Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: Fotografevi, Ağustos 2009
Bu kitap Ekim 2014 tarihinde ISBN 978-975-08-3010-5 numarasıyla yayımlanmıştır.
1. baskı: İstanbul, Temmuz 2015
ISBN 978-975-08-3355-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

İÇİNDEKİLER

Önsöz • 13

Beyoğlu Talimhane’de 1928 Yazında Saat On Sekiz... • 15

Mihitaryan Manastır Mektebi • 19

Ailenin Yeni Adı • 23

Atatürk’ün Arkasında Dolanan Çocuk • 25

Savaş Yılları • 26

Karartma Geceleri • 27

Yokluk Günleri • 28

Mahkûm • 29

Getronagan Ermeni Lisesi • 30

Sinema Rüyası • 30

Stüdyo Yangını • 33

Sinema Makinisti Ehliyeti • 35

Tiyatro Sahnesinin Tozu • 37

Dünya Hikâye Müsabakası • 38

İlk Fotoğraf Makinesi • 40

Balıkçıları Ayaklandıran İspirto • 41

Gazeteciliğe İlk Adım • 42

Eyüboğlu Faktörü • 46

Orhan Veli-Sait Faik • 47

Orhan Kemal • 49

Nazi Hayranı Gazete Patronu • 51

Gazetecilik Enstitüsü’ne Kayıt • 53

Kemal Tahir • 54

Yaktığı Nâzım Hikmet Fotoğrafları • 55

Asker Oldum Piyade • 57

Göbek Taşındaki Tennessee Williams • 59

Hayat’a Merhaba • 63

Arjantinli Generaller • 66

6-7 Eylül Olayları • 67

<i>Kadın ve Allah</i>	• 70
<i>Time-Life</i>	• 72
Besleme Basın	• 74
<i>At Arabası ve Tramvay</i>	• 75
Cannes Film Festivali	• 77
Paris'te Hovardalık	• 78
Polonya'da Sefalet	• 80
İdam Sehпасına Müdahale	• 81
İmajinasyon Tutkusunun Kanlı Bedeli	• 82
Âşık Veysel'in Köyünde	• 83
<i>Le Tumulus de Nemroud-Dagh</i>	• 84
Üsküdar Faciası	• 87
Kırk Kapının İpi	• 88
Fikret Muallâ	• 89
Bilmediğimiz Anadolu	• 92
Yumurtaya Can Veren	• 94
Afrodisias'ın Keşfi	• 97
Babîâli Yokuşu'ndaki Patlama	• 100
Bir Yıldız Doğuyor	• 101
Kamyondan Uçan Riboud	• 104
Nuh'un Gemisi Peşinde	• 105
Sophia Loren'in Yatak Odasında	• 112
Onassis'in Meşhurlar Yataı	• 113
Taşlıtarla Gecekondularında	• 115
Çalınmamış Bir Kemençenin Nağmesi	• 116
Akıl Hastanesine Yatış	• 118
İhtilal Günleri	• 119
<i>Hayat'a Veda</i>	• 124
Master of Leica	• 125
Magnum Çetesi	• 127
Asrın Casusuna Sinema Teklifi	• 135
Kokulu Film	• 137
Kıbrıs Buhranı	• 138
Yalnız Başına Giden Tekerlek	• 142
Papa'nın Peşinde	• 144
Baba Ocağında	• 146

Yağlı Defter •	148
Filozof Bertrand Russell'la •	149
Tarihçi Arnold Toynbee •	152
Can Pazarı •	153
15 Votka 4 Fotoğraf Makinesi •	155
Al İşte İstanbul Dayağı •	156
Paris'teki Kadim Dost •	157
Charlie Chaplin'in Kapısında Nöbet •	160
Cebinde Makas Taşıyan Foto Muhabiridir •	161
Mister Şah •	162
Filistin Kamplarında •	164
AKM Yangını •	165
Halikarnas Balıkçısı •	166
Picasso •	170
Büyükadalı Chagall •	178
Salvador Dali •	182
Her Yer Karanlık •	190
Takip Memuru Perihan •	191
Çağı Yaratan Amerikalılar •	194
Ciddi Bir İş •	204
Bitlisli William Saroyan •	205
Biraz Evlilik •	207
Sansürlenmiş Yavuz Belgeseli •	209
Avrupa'nın Asya'ya Değdiği An •	213
Bıçaksız Ameliyatlar •	214
Savaşların İçinde •	217
Annesinin Babasıyla Buluşması •	219
Türklerin Anayurdunda •	221
Hayatının Kadını •	225
Aragon •	228
Dayının Ayrılan Bacakları •	229
CIA Mekânında Sergi •	230
Kelle Avcıları •	233
Filme Hürmetsizlik Suçu •	235
Salgado'ya Pazarcı Yumruğu •	237
Fotoğrafın Doktoru •	238

5 Kilo Ara Güler Fotoğrafi •	243
Ödül ve Nişanlar (1961-2014) •	277
Kitaplar (1960-2014) •	279
Sergiler (1965-2008) •	283
Tezler (1984-1999) •	287

Kaynakça •	289
------------	-----

Dizin •	309
---------	-----

*“Bir patlama olduĐunda olay yerine doğru koŐan kiŐi
foto muhabiridir, oradan kaŐan ise fotoĐrafçı”
A. Güler*

*Hayattaki
varlık nedenlerim,
eřim Ümran ile
ođlum Mehmet'e
ithaf olunur.*

ÖNSÖZ

Fotoğrafın efsane ismi Ara Güler'in hayatını anlatan bu kitapta sayfalar akar-ken alttan da Türkiye'nin 80 yıllık tarihinin geçtiğini göreceksiniz.

Savaşlar, darbeler, medeniyetler, facialar ve dünyanın kaderini değiştiren insanlar ardında koşuşan Ara Güler'in yaşam boyu karşılaştığı inanılması güç öyküleri soluk soluğa okuyacaksınız.

Usta Ara Güler'in her zaman doğru yer ve doğru zamanda olabilmek için nasıl çalışıp didindiğinin ve nasıl bir bedel ödediğinin de tanığı bu sayfalar...

Dünya üzerinde fotoğraftaki gerçeklik akımının temsilcileri Alfred Stieglitz, Ansel Adams, Edward Weston, Henri Cartier-Bresson ve Paul Strand'in ardından Türkiye topraklarında yetişen Ara Güler büyük yankı uyandıran foto-röportajlarında, objektifinin odağına oturttuğu insanı; var olduğu gerçeklikten koparmadan ancak aynı oranda da estetik bir biçimde fotoğraflayarak bu efsane isimlerin arasında hak ettiği yeri almıştır.

Magnum Ajansı'nın Şef Editörü James A. Fox, Ara Güler için, *"O her şeyden önce cömert, zarif ve esprili bir insandır. Tanıdığım en iyi hikâye anlatıcılarından biridir. Onun hayatı, birçok ünlü foto muhabirinin olduğu gibi, anekdotlarla doludur. Bunlar, hiçbir zaman filme yansımayan sadece fotoğraf makinelerince kısmen tespit edilmiş olan yüzyılımızın yaşayan anılarıdır"*, demişti.

İşte Ara Güler gibi bir devin "yaşayan anılarını" toparlayıp hayatını yazabilme konusunda Nezih Tavlaş'ın ne kadar ideal bir isim olduğu da, Türkiye'de araştırmacı gazeteciliğin piri Uğur Mumcu'nun, *"Türkiye'de araştırmacı gazetecilik yapan parmakla sayılacak kadar az. Az gelişmişlik bu alanda da hüküm sürüyor. Nezih Tavlaş bu az sayıdaki gazetecilerden biridir"* sözlerinde saklıydı. Nezih çok meşakkatli bir çalışmanın ardından bunu başardı.

İkisini ben tanıştırdım. Belki de ikisinin de gazeteci olmalarından kaynaklanan elektrikle bir anda anlaştılar. Zor lokmalığını herkesin yakından bildiği o Ara Bey çözüldü; hiç kimseye yapmadığını yapıp, gönlünü, arşivini açtı. Mektuplarını, çalışmalarını, defterlerini, o güne kadar kimseye paylaşmadıklarını Nezih'e verdi. Aralarında bir anda oluşan güven ilişkisinin yarattığı sohbetlerini keyifle ve çoğu zaman da kahkahalarla izledim.

Ama size kolay gibi gelsin; *"O anlattı, o da yazdı"* gibi bir durum yok. Nezih'in, Ara Bey'in ağzından çıkan her bir kelime için günlerce, saatlerce

Milli Kütüphane'de, Tarih Kurumu Kütüphanesi'nde çalıştığına bizzat tanık oldum. Zaten kitabın sonundaki kaynakçaya baktığınızda ne demek istediğimi görebilirsiniz.

İkisi farklı şehirlerde yaşadıkları için her zaman görüşme olanakları yoktu. Nezih, cumartesi pazarlarını, yıllık izinlerini ayarlayarak her fırsatta geldi, gelemediği durumlarda saatler süren telefon konuşmaları imdatlarına yetti. Ama her zaman üzerinde çalıştıkları dönemle ilgili dersini çalışıp geldi; hatırlanması kolay olsun diye o günlere ait gazete kupürleri, bilet, karne, fotoğraf ne bulduysa çantasında getirdi. Küçük bir konuyu ortaya çıkarmak için bir dedektif gibi yüzlerce soru sordu. Ara Bey bazen bunalsa da, Nezih bu yöntem sayesinde birçok konunun aydınlanmasını ve kronolojik bir sıraya girmesini sağladı. Hatta bu sayede Ara Bey de kendisinde bile olmayan çalışmalarını, haberlerini arşivine kazandırmış oldu.

Günler, saatler süren ilgiyle izlediğim görüşmeleri sırasında Ara Bey'in şaşkınlıkla, "*Bunu nereden biliyorsun yahu?*" ya da "*Kimden duydu?*" dediğini çok duydum. Nezih'in bulup getirdiklerinin içinde "*Bunu yazma*" dedikleri de oldu, o da buna saygı gösterdi.

Ara Bey'in gittiğimiz her yerde karşılaştığı insanlara "*Benim biyograficimdir*" diye gururla tanıttığı Nezih, isminin cisminin kamuoyunda görünmesinden hoşlananlardan olmadığı için, önsöz yazma işini de benim yapmamı ve kitaba emeği geçen herkese de minnettar olduğunu iletmemi rica etti.

10 yıldır birlikte çalışma onurunu yaşadığım Ara Güler gibi bir efsanenin hayatını sizlere aktarmış olmaktan kıvanç duyuyorum. Çevirdiğiniz her sayfada, Ara Usta'nın hayata bakışındaki o müthiş "*sense of humour*"u hissedecek, beyinlerimize kazınan unutulmaz karelerinin de aslında hiçbir şekilde şans veya rastlantıyla oluşmadığını göreceksiniz.

Hasan Şenyüksel
Mayıs 2009
Beyoğlu

BEYOĞLU TALİMHANE'DE 1928 YAZINDA SAAT ON SEKİZ...

1928 yılı ağustos ayının sıcak günleri...

Doğum heyecanıyla sabahlara kadar gözünü kırpmayan Mustafa Kemal'in hayatını adadığı, üzerine titrediği Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni bir bebeği oluyordu.

Gazi bu sevinçli haberi, 1928 yılı ağustos ayının dokuzu perşembe gecesi İstanbul Gülhane Parkı'nda halkla paylaştı:

“Arkadaşlar: güzel dilimizi ifade etmek için yeni harfleri kabul ediyoruz.”

Yeni bir alfabeye kavuşan Cumhuriyet'in yaşadığı doğum telaşı, bundan tam bir hafta sonra ağustosun on altısında Derderyan ailesinin Taksim Talimhane'deki evine taşınmıştı.

Sıcak geçen günün ardından güneşin yavaş yavaş çekilmeye başladığı akşamüzeri saat 6'yı 16 geçe aileye yeni bir üye katıldı.

Evde ebe yardımıyla dünyaya gelen bebeğe Ara ismi konuldu. Bebeğin adını aldığı Ara Geghetsik, tarihte “Yakışıklı Ara” olarak da bilinen talihsiz Ararat kralıydı. Babil'in şehvetli kraliçesi Semiramis'in evli barklı olmasına aldırmandan göz diktiği Ara Geghetsik, çoluk çocuk sahibi olduğu için bu teklifi reddetmesinin bedelini hayatıyla ödemişti.

Bebek göbek adını da Şebinkarahisarlı dedesi Mıgırdıç'tan aldı.

Ara'nın babası 1896 doğumlu Dacat Bey, daha 6 yaşındayken, doğduğu Şebinkarahisar Yayı köyünden, annesi Maryam'ın cebine yemişler doldurup İstanbul'a okumaya yolladığı Keşişoğulları'nın hayatta kalan tek ferdiydi.

Lakapları “keşiş oğlu” anlamına gelen Derderyan ailesi, isyan ve çatışmaların mihenk taşlarından biri olan Şebinkarahisar'dan 1915 Ermeni Tehciri sırasında sürüldüğünde 19 yaşında olan Dacat Bey, bir daha ailesinden haber alamamıştı. Ortaköy Tarkamças okulunda yıllarca tek başına yatılı okuduğu için hayatının bundan sonraki bölümünde de yalnız yürümeyi yadırgamamıştı. Tarkamças, 1875 tarihinde Eğimli Şınork Mıgırdıç Amira Miricanyan'ın devletten resmi müsaadeyle İstanbul'da açtığı ilk resmi Ermeni okuluydu. Okula devam ederken bir yandan da Kütahyalı besteci rahip Gomidas Soğomonyan'ın 300 kişilik Kusan Korosu'na katılmıştı. Koronun pazar gün-

Annesi Verjin Hanım ile Babası Dacat Bey'in evlendikleri gün.

leri Yerevman Surp Haç Ermeni Kilisesi'nde verdiği konserleri ilgiyle dinleyen cemaatin de desteğiyle okulunu bitirdikten sonra uzun bir süre Alalemcian Eczanesi'nde çıraklık ve kalfalık yaptı. "Darülfünun-ı Osmanî Tıbbîye Eczacı Mektebi"ne girdiğinde en büyük hayalini gerçekleştirmişti.

Dacat Bey'in Eczacı Mektebi'ndeki en yakın arkadaşı Süleyman Ferit Eczacıbaşı'ydı. Okulu bitirip de üzerindeki Osmanlı tuğrasıyla bir fermânı andıran eczacılık şahadetnamesini aldıktan sonra Çanakkale Savaşı'na katıldı. Sıhhiye bölümünde görev alan Dacat Bey iki kez bacağından yaralanmıştı.

"Babam bazen çevresinde 'Siz Ermenisiniz' filan muhabbeti döndüğünde kızıp küfürü bastıktan sonra 'Sizin babanız nalbantlık yaparken ben Çanakkale'de harpteydim. Bu vatan için Çanakkale'de kan döktüm, gazi oldum, peki sen ne halt yedin' diye gururla çıkışırdı."

Ara'nın annesi 1903 doğumlu Verjin Hanım ise İstanbul'a Mısır'dan gelen köklü bir ailenin kızıydı. Yazları İstanbul'da, kışları da Mısır'da geçiren Şahiyan ailesinin en küçük çocuğu Araksi bu seyahatlerden birinde vapurda doğmuştu. Adurjan ve Nişan adlı iki erkek, Araksi adlı da bir kız kardeşi olan Verjin Hanım'ın babası Mısırlı Kirkor Efendi, İstanbul'un hatırı sayılır zenginleri arasında yer alıyordu. Karaköy yakınlarındaki kalafat yerinde dönemin en son teknolojisine sahip torna tezgâhlarında tekne ve gemilerin tamiri yapılıyordu. Tamirhanesini Kurtuluş Savaşı'nın gizli örgütü M.M.'ye (Millî Müdafaa) tahsis eden Kirkor Efendi'nin torna tezgâhları kapanmasın diye yanında çalışanları askere almıyorlardı.

"Bu yüzden Ermeni aileleri dedeme yalvarırlarmış fabrikada işe alsınlar da çocukları askere gitmesin diye..."

Ara bebeğin doğumuyla birlikte, hayatında mutfağa girmemiş Verjin Hanım'a yardımcı olan hizmetçilere ek olarak bir de dadı tutulunca ailenin daha geniş bir eve taşınması şart oldu. Taksim'deki Ankara Palas Apartmanı'ndan Beyoğlu Talimhane'deki Şehit Muhtar Bey Caddesi, Şafak Apartmanı, 4 no'lu daireye taşındılar.

Çevresindekilere "*Ben akıllı kadını, tek çocuk doğurdum*" diye övünen Verjin Hanım Ara'yı büyütme işini Dadı Ağavni'ye bırakmıştı.

"Ailem gayet varlıklı bir aile. Beyoğlu'nda ecza deposu sahibinin tek oğluyum. İyi bir şekilde büyümüşümdür. Öyle yaramaz bir çocuk da değildim."

Ara sessiz sakin bir çocuktü, çekildiği köşesinde etrafına dizdiği kurşun askerlerle uslu uslu askercilik oynardı.

Dadısı Ağavni'yle.

“Hatırladığım ilk büyük olay: O zamanlar Yakacık’ta mı ne, öyle bir yerde yazlığa giderdik. Bir bisiklet çarptı bana, hastalandım. Dört yaşında filanım. İlk geçirdiğim felaket budur.”

Evin bembeyaz bir kedisi vardı; Çiçoni. Adını küçük Ara koymuştu ve bir anlamı da yoktu, söylerken kulağına hoş gelmişti.

Küçük yaşlarda dadısı sayesinde gösteri sanatları ile tanıştı.

“Bugünkü Divan Otel’inden şimdiki Orduevi’ne kadar mezarlık vardı. Orası Ermeni mezarlığıydı o zaman, bir de gazino vardı. İşte ilk Safiye Ayla’ları filan orada görmüştüm. Ama ben küçücük bir çocuktum o zaman. Neden mi oraya götürülürdüm? Çünkü bir dadım vardı, kardeşi o gazinoda garsondu. Ağabeyiyle konuşsun diye beni elimden tutup oralara götürürdü. O sayede Safiye’leri filan orada dinlemişim.”

Ara’nın ilk fotoğraf deneyimi ise Beyoğlu’nda aile fotoğrafları çeken stüdyolar aracılığıyla oldu. Babası daha bebeklikten itibaren her fırsat bulduğunda güzel giysiler giydirip bu stüdyolara götürdüğü Ara’nın bazen dadısıyla bazen tek başına fotoğraflarını çektiyordu. Ailenin bu geleneği Ara’nın ilerleyen yaşlarına kadar devam etti.

MIHİTARYAN MANASTIR MEKTEBİ

Okul çağına gelene kadar “*dadılar, hizmetçiler pamuklar-ipekler içinde*” büyütülen Mıgırdıç Ara Derderyan, halk arasında Pangaltı Lisesi olarak bilinen ve 1825 yılında Mihitryan Manastırı tarafından kurulan Katolik misyoner okuluna yazdırıldı. Aile Gregoryen olmasına rağmen çocuklarını iyi bir eğitim alması uğruna Katolik Mihitryan Manastır Mektebi’ne göndermişti.

“Okula, Pangaltı Lisesi’ne giderken, alçak bir duvarın önünden geçtiğimi hatırlıyorum, tramvayla. Bazen arkasına asılırdım tramvayın ama, korkardım da bir o kadar...”

İstanbul’daki azınlıkların bu en gözde okulunun müdürlük koltuğunun kurulduğundan beri Mekitarist rahipler tarafından doldurulması gelenektendi. Ancak Ara’nın şansına, Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte bu geleneğe son verilerek müdürlük makamı çağdaş öğretmenlere devredilmişti. Ara okula başladığında müdürlük görevini aynı zamanda Galatasaray Lisesi’nde kimya öğretmenliği yapan Karabat Kürkçiyân yürütüyordu. Okulun diğer öğretmenleri de Robert Koleji’nde ders veriyorlardı.

Okulun efsanevi ünü, hocalarının sıkı disiplini ve ağır derslere rağmen okuldan mezun olmayı başarabilenlerin istedikleri yerlere imtihansız olarak

Ara Güler 6 yaşında.

İlkokul yılları.